

IV. 2. Începuturile muzicii corale bisericești în biserica ortodoxă română

Cuprins

Începuturile muzicii corale bisericești în biserica ortodoxă română.....	152
Activitatea corală bisericească din Parohia Ortodoxă Română Pecica, la finele secolului al XIX-lea.....	153
Societatea tinerimii adulte “Sfântul Gheorghe” din Parohia Ortodoxă Pecica.....	154

IV. 2. Începuturile muzicii corale bisericești în biserica ortodoxă română¹

În prima jumătate a secolului al XIX-lea, alături de cântarea monodică de strană, a început să pătrundă în bisericile românești și cântarea corală armonică. Dar introducerea acestei noi forme de cântare în Biserica noastră s-a făcut destul de greu, întâmpinând chiar și opoziția unor reprezentanți ai Bisericii. În orice caz, cultivarea cântării bisericești corale a dus la crearea unui stil autohton, propriu Bisericii noastre, bazat însă pe muzica psaltică, preluată și armonizată.

Primul cor, despre care avem știri în secolul al XIX-lea, a fost cel înființat de arhimandritul rus Visarion, pe lângă biserica Curtea Veche, din București. Acest cor folosea un repertoriu alcătuit din lucrările unor compozitori ruși, traduse în românește și adaptate. Alt cor era cel instruit de Anton Pann, la bisericuța Crețulescu din București.

În Moldova s-a înființat un cor la Seminarul din Socola, apoi la Catedrala Mitropolitană din Iași, ambele conduse de G.D.Burada. În Banat, primul cor bisericesc a luat ființă la Lugoj, în 1840 - 1841.

După Unirea Principatelor s-a introdus în mod oficial cântarea corală în cultul divin, printr-un decret semnat de Alexandru Ioan Cuza, la 18 ianuarie 1865. De acum înainte încep să se organizeze numeroase alte coruri în toată țara. Din păcate, în perioada de început, noua cântare corală n-a fost prelucrată și armonizată în spirit național, ci a suferit influențele curentului germano-italian și rusec. Astfel de influențe se resimt în lucrările lui Alexandru Flechten-Macher, Eduard Uachmann, Ioan Cart, Carol Fliculi, Isidor Vorobchievici, Eusebiu Mandicevschi, Ciprian Porumbescu.

Între cei care au prelucrat cântările bisericești în spirit național, bazate pe cântarea tradițională, se număra Alexandru Podoleanu (1846 - 1907), profesor de muzică vocală, din București, și dirijor al corului bisericii "Domnița Bălașa". Multe din melodiile sale au devenit tradiționale și oficiale în Biserica Ortodoxă Română.

Cei care au început o transcriere, prelucrare și armonizare a cântărilor psaltice de strană, în Biserica noastră, au fost Teodor Georgescu (1824 - 1880), George Ionescu (1842 - 1922) și mai ales Gavril Musicescu (1847 - 1903). Cu aprobarea specială a Sfântului Sinod, Gavriil Musicescu - ajutat de profesorii

¹ Autor: prof. Márta Mária Balázs

de muzică Gr.Gheorghiu și Gh. I. Dina, din Iași, -a început transcrierea pe note lineare a cântărilor bisericești. Apoi le-a tipărit în mai multe broșuri, între 1884 – 1898, majoritatea cu sprijinul episcopului Melchi-Sedec al Romanului. Musicescu a compus și un număr apreciabil de piese corale bisericești, tipărite în mai multe broșuri - influențate însă de cele rusești. Piuite din compozițiile sale au rămas până azi în repertoriul corurilor noastre bisericești. G.Musicescu a dirijat corul peste un sfert de veac.

Corul Catedralei Mitropolitane din Iași era considerat pe atunci cel mai bun cor din țară. G. Flusicescu a introdus pentru prima dată la noi vocile feminine într-un cor bisericesc. El a rămas în istoria muzicii noastre bisericești ca un creator, artist, interpret și dirijor neîntrecut, cu o operă muzicală impresionantă.

În Transilvania, consemnăm pe preotul Dimitrie Cuntan (1837 - 1910), profesor la Institutul Teologic Pedagogic din Sibiu, care a notat pentru prima oară, în sistem linear, cântările practice în Transilvania (în broșura *Cântările bisericești după melodiile celor opt glasuri*, Sibiu 1890, și alte ediții). Are apoi o serie de alte compoziții (*Liturghia pe doua voci, Cântările funebrele*), toate bazate pe vechi melodii bisericești locale.

George Dima (1847 - 1925), profesor la Sibiu și Brașov, apoi director al Conservatorului din Cluj, cel mai de seamă dirijor și compozitor român în perioada de afirmare a muzicii corale, a lăsat și o bogată creație corală bisericească (*Cântările Sfintei Liturghii, Prohodul, Irmoase*) bazată pe melodii tradiționale transilvane.

La Blaj a activat Iacob Mureșanu (1857 - 1917) cu *Liturghii pentru cor mixt* și bisericesc și multe alte piese bisericești.

În Banat menționăm pe Ion Vidu (1862 - 1931), profesor și conducătorul Reuniunii de muzică și cântări din Lugoj, cunoscut prin prelucrările și armonizările cântecelor populare din Banat, care a lăsat și o frumoasă creație bisericească, dar cu un stil neunitar.

Activitatea corală bisericească din Parohia Ortodoxă Română Pecica, la finele secolului al XIX-lea

Sfârșitul secolului al XIX-lea a adus modificări sensibile în configurația muzicală bisericească din parohia noastră. Se simțeau tot mai mult efectele pătrunderii muzicii armonizate în biserică.

În 1871 se înființează o nouă școală în Pecica, din inițiativa și cu concursul fostului notar comunal Nicolae Filimon. Primul învățător al acestei școli a fost Iosif Iosa, fiu al satului născut în 1840. Numele acestui învățător se leagă de înființarea primului cor vocal al plugarilor din Pecica, în anul 1880, cor

compus din 60 de bărbați și femei; aceștia cântau imnele Sfintei Liturghii, pe șase voci, imne de Vorobchievici. Corul a ființat 15 ani având o activitate intensă: alături de asimilarea cântărilor bisericești armonizate, cu ajutorul soției domnului învățător Iosif Iosa, coriștii au învățat cântări naționale, piese de teatru de Vasile Alecsandri, Iosif Vulcan etc.

La începutul secolului al XX-lea se va relua această frumoasă tradiție locală și, astfel, se va deschide o nouă perioadă în istoria muzicală bisericească a parohiei noastre, din “Pesca Română”.

Societatea tinerimii adulte “Sfântul Gheorghe” din Parohia Ortodoxă Pecica

În 1926 au văzut lumina tiparului *Statutele Cercului Tinerimii Adulte “Sfântul Gheorghe”* din eparhia ortodoxă arădeană. Această societate și-a propus “ a se îngriji de dezvoltarea vieții religios-culturale, sociale și cetățenești a membrilor săi”.

Capitolele acestui statut reglementează mijloacele ce servesc îndeplinirii scopului propus de Societate, membrii societății, conducerea, funcționarea societății “Sfântul Gheorghe”, vizează și chestiuni disciplinare și două dispoziții transitorii.

O broșură din 1929, apărută tot sub tiparul Tipografiei Diecezane din Arad, cu titlul *Fericirea Tineretului și Societatea Sfântul Gheorghe* sub semnătura preotului Ștefan R. Lungu, misionarul Eparhiei Aradului, nu numai că întărește reglementările Statutelor Societății Sfântul Gheorghe, ci adaugă și o explicație a scopului ființării acestei Societăți. Pe prima pagina a acestei broșuri găsim o “povață” : “...Și noi vă iubim iubiți tineri. Tineretul este nădejdea neamului nostru, spre el se îndreaptă gândul nostru. De la felul cum va fi crescut tineretul și dela felul cum tineretul va înțelege să lupte în vâltoarea vieții, atârnă viitorul neamului nostru. Iată dar, că silințele și nevoințele noastre pentru tinerime sunt îndreptățite.

Arad 15 Martie 1929.”²

Dar ne întrebăm, oare de ce s-a dat tocmai acest nume Societății Tinerimii? Preotul Ștefan R. Lungu spune că “viața și nevoințele Sfântului Gheorghe sunt o icoană de desăvârșire duhovnicească spre care ar trebui să râvnească tinerimea.” S-a ales un nume de sfânt apărător al tinerimii, Sfântul Gheorghe. El trebuie să fie o icoană și pilda vie în lupta contra păcatelor. Biruința lui umple și sufletul nostru de nădejdea izbândeii noastre.

Ținta acestei societăți era de a obișnui pe tineri cu viața creștinească, de a-i

² Fericirea Tineretului și Societatea Sfântul Gheorghe de preot Ștefan R. Lungu, tipografia Diecezana, Arad, 1929.

lumina prin binefacerile culturii și ale învățaturii. Membrii societății Sfântul Gheorghe aveau următoarele îndatoriri:

1. Cercetarea regulată a bisericii;
2. Mărturisirea și cuminecarea cel puțin o dată pe an;
3. Participarea la corurile bisericesti – culturale;
4. Cetirea Sfintei Scripturi și a altor cărți religioase;
5. Participarea la conferințele religioase – culturale;
6. Participarea la cursul de catehizare;
7. Prăznuirea sărbătorilor naționale culturale ;
8. Cinstirea memoriei eroilor naționali;
9. Păstrarea în bună regulă a cimitirului și a curții bisericesti;
10. Abonarea și cetirea de cărți și gazete bune;
11. Aranjarea de șezători culturale, teatru și joc;
12. Regularizarea jocului și a petrecerilor;
13. Combaterea luxului și a beției;
14. Dezvoltarea simțului de cruțare;
15. Sprijinirea lucrărilor de ajutoare creștine;
16. Ajutorarea celor săraci;
17. Formarea unei echipe de pompieri;
18. Călătoriile la locuri istorice;
19. Lucrul de mână;
20. Membrii societății sunt tinerii și fetele de la 15 —24 de ani.

Societatea Tinerimii era în legătură cu Casa Culturală, avea steagul său național și conducători aleși dintre membrii săi. Se bucura de mare cinste în fața celor mai bătrâni și celor mai mari.

Societatea Tinerimei Adulte “Sfântul Gheorghe” din comuna Pecica s-a înființat în 1930 și a jucat un rol extrem de important în stimularea tineretului în direcția activităților religioas-culturale (material documentar : invitațiile la evenimentele religioas - culturale de Crăciun și Paști, din anii 1931,1932 și 1933). În scurt timp s-a înființat și corul purtând numele “Sfântul Gheorghe”, iar scopul funcționării acestui cor era prevăzut în Statutul pentru funcționarea corului bisericesc ortodox, apărut în 1931, sub tiparul tipografiei Diecezana, din Arad. Acest statut prevedea :

a) cântările armonioase, să contribuie la ridicarea și întărirea religiozității și moralității credincioșilor,

b) membrii corului să se instruiască în cântările de strană, pe care le vor executa în singular și împreună,

c) prin concertele și festivalurile, ce le va aranja, să ofere credincioșilor distracție și mângâiere sufletească, revelând frumusețea cântărilor noastre și

literaturii românești.

În 1931 s-a efectuat un conspect al membrilor societății “Sfântul Gheorghe” din Pecica: Sopran:

1. Măria Belici	4. Veturia Apătean
2. Lucretia Juncan	5. Veturia Crucian
3. Livia Moldovan	6. Veturia Ponta

Statutul corului bisericesc ortodox, tiparul tipografiei Diecezane ortodoxe române din Arad, 1931, pagina 2.

62. Traian Chevereșan	73. Ioan Fantea
63. Ștefan Haier	74. Aron Șiclovan
64. Filip Belici	75. Ioan Teretean.
65. Octavian Teretean	76. Efrem Tămășdan
66. Cornel Tămășdan	77. Roman Morariu
67. Ioan Pușcaș	78. Ștefan Roman
68. Traian Bogdan	79. Traian Puta
69. Ioan Șiclovan	80. Maxim Roman
70. Gheorghe Crucian	81. Teodor Dragoș
71. Traian Teretean	82. Dimitrie Novac
72. Sabin Ardelean	

Corul mixt al intelectualilor „Frăția”

Corul din Parohia Ortodoxă Pecica, cu numele identic cu cel al Societății, funcționa sub dirijarea dascălului Ilie Popian. Acest cor era un cor mixt, care

interpreta atât imne religioase cât și cântări laice . Membrii acestui cor jucau și în diferite scenete, recitau poezii sau fragmente din scrierile marilor noștri scriitori.

Anul 1932 a însemnat înființarea corului “Frăția”, a cărui membri erau 85 % intelectuali, corul a fost mixt și era dirijat de dascălul Ioan Laita, director al școlii din Rovine. Acest cor va ființa până în 1945, când dese amenințări venite din partea secretarilor de partid vor tăia elanul intelectualității pecicane, iar în ultima instanță, coriștii vor renunța definitiv la activitățile corale. A mai funcționat și un cor al meseriașilor între anii 1935 - 1945, fiind dirijat de Stepici Dimitrie.

Din 1945 până în 1957 nu au existat coruri în cadrul Parohiei Ortodoxe Române din Pecica. Regimul comunist urmărea fiecă mișcare a parohienilor, astfel încât le-au trebuit 12 ani până au ajuns să înființeze un cor “Sfântul Gheorghe”.

Credinciosul Petru Moldovan, un activ corist de la începuturile ființării acestui cor, ne-a furnizat date importante despre geneza și evoluția acestui cor, într-o perioadă grea de cenzură comunistă. Petru Moldovan (născut în 7.05.1925) a fost unul dintre cei mai dornici credincioși în direcția înființării unui cor mixt bisericesc. Acesta a încercat să obțină aprobări în sensul înființării corului de la organele de conducere comuniste, alături de alți credincioși ai parohiei noastre. Chiar și azi, deși corul are acum peste 40 de ani, Petru Moldovan este activ și nelipsit corist de la repetiții și Sfintele Liturghii.

Corul “Sfântul Gheorghe” și-a început activitatea în toamna anului 1956, cântând prima oară în biserică, în ziua de Rusalii a anului 1957. Repetițiile s-au desfășurat de două ori pe săptămână, durând 2-3 ore. Dirijorul acestui cor a fost Șerb, din Arad, care cu mari eforturi și în timp relativ scurt a reușit să plămădească un cor mixt, de apreciat, având în vedere că membrii corului nu cunoșteau notele muzicale.

După doi ani de zile conducerea corului va fi preluată de Petru Lupșa, deoarece diaconul Șerb a fost chemat pentru a dirija corul catedralei din Arad. Domnul Lupșa, împreună cu soția, activau la Filarmonica din Arad. Aflându-se de activitatea sa corală bisericească, conducerea comunistă i-a interzis dirijarea corului “Sfântul Gheorghe”. Însă nu a plecat din parohia noastră fără să-și lase un urmaș la cârma corului. L-a recomandat pe profesorul de muzică, pensionar, din Timișoara, Eftimie Brănișteriu, care va conduce corul între anii 1963 – 1964. Membrii corului l-au descris ca fiind un om foarte evlavios, cu frică de Dumnezeu. Va renunța la această sarcină din pricina bătrânețelor sale.

Profesorul Petru Lupșa a încercat să revină la corul nostru, însă nu a îndrăznit, până nu s-a încredințat că secretarul de partid local va permite acest lucru. Petru Lupșa va dirija corul până când boala nu i-a mai permis acest lucru.

În anul 1980 va conduce corul Octavian Lipovan, care, și el, din cauza bătrâneții va renunța curând (a dirijat corul doar un an de zile).

Între anii 1986 – 1987, corul “Sfântul Gheorghe” l-a avut ca dirijor pe profesorul Dan Boariu, apoi, timp de doi ani de zile, pe profesoara Crina Brad, iar din anul 1956 până în prezent pe profesorul Adrian Diaconu.

Repertoriul corului din Pecica era foarte variat: întâlnim fragmente din Musicescu, Podoleanu, Pacinski, Cucu; colinde de Crăciun precum- “Bună dimineța la Moș Ajun”, “Florile Dalbe”, “O, ce veste”, „Din raiul cel luminos”, “Nouă azi ne-a răsărit”, “Trei crai”, ”Sus la poarta raiului”, “Cetiniță, cetioară”, “Floricea”, “Din an în an”, “Praznic luminos”, “Doamne a tale cuvinte”, “Mărire întru cei de sus”, “Pe răzor de vie”, ”Azi e seara de ajun”, “Puica neagră”, ”Bolindița”, “Cerul și pământul”etc.

Corul “Sfântul Gheorghe” a participat la numeroase concursuri, festivități de praznice organizate la Episcopia Ortodoxă din Arad (însuși Î.P.S. Visarion l-a apreciat în mod deosebit, deoarece era singura formație corală din provincie, care concura cu cele din municipiu). Acest remarcabil cor, dirijat cu multă dăruire de Petru Lupșa, a efectuat numeroase ieșiri la Lipova, Mândruloc, Bârsa (satul natal al dirijorului), Bălcescu, Mănăstirea Bodrog, Bezdin, Catedrala din Arad.